

RAAP-NOTITIE 5688

Plangebied Vicaris Hermanspark

Gemeente Grave
Resultaten archeologische begeleiding
van de graafwerkzaamheden

Archeologisch Adviesbureau

CULTUURHISTORIE

1000 voor Chr.

1750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

300 na Chr.

750 na Chr.

1400 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Grave

Titel: Plangebied Vicaris Hermanspark, gemeente Grave; resultaten archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden

Status: eindversie

Datum: 29 september 2016

Auteur: *ing. M.J. Janssen MA*

Projectcode: GRABR3

Bestandsnaam: NO5688-GRABR3.doc

Projectleider: ing. M.J. Janssen MA

Projectmedewerkers: R.E.E. Roggen MA & J.J. Hanssen

ARCHIS3-onderzoeksnummer: 3301019100

Autorisatie: drs. J.A.M. Roymans

Bevoegd gezag: Gemeente Grave

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2015

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In september 2015 zijn in opdracht van de Gemeente Grave diverse natuurherinrichtingsmaatregelen nabij de Bronkhorstweg en Lageweg te Grave archeologisch begeleid door RAAP Archeologisch Adviesbureau. De werkzaamheden bestonden uit het hernaturaliseren van twee oeverzones en de aanleg van een poel. Deze graafwerkzaamheden zijn, conform het goedgekeurde PvE, intensief begeleid (Sprengers, 2014). Reden hiervoor was, dat deze zone(s) eerder als “archeologisch risicovol” waren aangemerkt (Vansweevelt, 2012). Ter plaatse werden aan natte gebieden gerelateerde archeologische resten verwacht, met name resten van jacht- en visactiviteiten en rituele deposities en afvaldumps in samenhang met de nabijgelegen nederzettingssporen uit het Midden Neolithicum en het urnenveld uit de Late Bronstijd en/of Vroege IJzertijd. Vanwege de verwachte aanwezigheid van veenlagen in het plangebied zouden deze resten zeer goed geconserveerd kunnen zijn. Ook werden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd archeologische resten in verband met turfwinning en een kade- of dijk verwacht.

Tijdens de archeologische begeleiding werden archeologische resten aangetroffen. Tijdens het machinaal laagsgewijs verdiepen van de poel zijn in de vulling van de restgeul een 15 tal aardewerkfragmenten aangetroffen(handgevormd). Op grond van enkele diagnostische stukken (besmeten aardewerkfragmenten) moeten de scherven een datering in de IJzertijd worden toegekend. Tevens zijn in de vulling vele partikels van houtskool en kleine brokjes verbrande leem aangetroffen. Wellicht betreft het een afvaldump in een voormalige restgeul.

Om de archeologische resten in hun juiste context te kunnen plaatsen werd de bodemopbouw bestudeerd. De bovenste laag betreft een opgebracht pakket kleilig zand met daarin puinresten en plastic. Op 50 cm beneden maaiveld bevindt zich de bouwvoor die eveneens bestaat uit kleilig zand. Deze laag is 30 cm dik en is lichtgeel bruin. Deze laag ligt op haar beurt weer op een donkergrijze laag die bestaat uit kleilig zand met daarin dunne kleilaagjes en organisch materiaal. Het betreft de vulling van een oude restgeul. Ter plaatse van oeverzone 1 was een klein gebied waar een kop of fossiele oeverzone in het landschap aanwezig is geweest. Ter plaatse van deze kop of hoge oever was geen bodemvorming meer waarneembaar, hetgeen er op wijst dat de bodem c.q. het archeologische niveau aldaar is geërodeerd / genivelleerd.

Omdat de werkzaamheden beperkt zijn gebleven tot de aanleg van de poel, kon de begrenzing van de vindplaats in het horizontale als verticale vlak niet worden vastgesteld. Zeker is dat de vindplaats groter is dan de bestaande poel en dat de vondstlaag zich ook dieper doorzet dan de bodem van de poel (waarvan het diepste deel is ontgraven tot circa 1,60 m beneden maaiveld, maar die voor het grootste deel tot ca. 1m –Mv werd aangelegd)). Tijdens de werkzaamheden is de vindplaats slechts licht aangesneden. Dit betekent dat er sprake is van een behoudenswaardige vindplaats. Aanbevolen wordt een zone van 30 bij 30 meter met in het hart de poel, de status van gemeentelijk monument toe te kennen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inhoudsopgave	4
1 Inleiding.....	5
1.1 Algemene kader en geplande ingrepen.....	5
1.2 Administratieve gegevens	5
1.3 Richtlijnen en randvoorwaarden	5
2 Methoden.....	7
2.1 Inleiding en doelstelling	7
2.2 Intensieve archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden	7
2.3 Onderzoeksvragen	8
3 Resultaten	10
3.1 Inleiding.....	10
3.2 Resultaten	10
3.2.1 Bodem.....	10
3.2.2 Archeologie	10
Vindplaats 1-RAAP-objectnummer(s): GRABR 1.....	11
Amateurwaarnemingen	11
3.3.3 Beantwoording onderzoeksvragen	12
4 Conclusies en adviezen.....	15
4.1 Conclusies	15
4.2 Adviezen.....	15
Literatuur	16
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	16
Gebruikte afkortingen.....	16
Bijlage 1. Vondstfoto's van materiaal verzameld door Jo de Wit, aangeleverd door Godfried Scheijvers van het Meldpunt Archeologische Bodemvondsten van de Provincie Noord-Brabant.23	

1 Inleiding

1.1 Algemene kader en geplande ingrepen

In september 2015 zijn in opdracht van de Gemeente Grave diverse natuurherinrichtingsmaatregelen nabij de Bronkhorstweg en Lageweg te Grave archeologisch begeleid door RAAP Archeologisch Adviesbureau. De werkzaamheden bestonden uit het hernaturaliseren van twee oeverzones en de aanleg van een poel. Deze graafwerkzaamheden zijn, conform het goedgekeurde PvE, intensief begeleid (Sprengers, 2014). Reden hiervoor was, dat deze zone(s) eerder als “archeologisch risicovol” waren aangemerkt (Vansweevelt, 2012). Ter plaatse werden aan natte gebieden gerelateerde archeologische resten verwacht, met name resten van jacht- en visactiviteiten en rituele deposities en afvaldumps in samenhang met de nabijgelegen nederzettingssporen uit het Midden Neolithicum en het urnenveld uit de Late Bronstijd en/of Vroege IJzertijd. Vanwege de verwachte aanwezigheid van veenlagen in het plangebied zouden deze resten zeer goed geconserveerd kunnen zijn. Ook werden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd archeologische resten in verband met turfwinning en een kade- of dijk verwacht.

1.2 Administratieve gegevens

- type onderzoek: intensieve archeologische begeleiding
- bevoegd gezag: Gemeente Grave
- provincie: Noord-Brabant
- gemeente: Grave
- plaats: Grave
- toponiem: Vicaris Hermanspark, Bronkhorstweg, Lageweg.
- kaartbladnummer: volgens topografische kaart 1:25.000: 45F
- oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 2,04 ha
- centrumcoördinaten plangebied (X/Y): 178.191 / 418.916
- uitvoeringsdatum: 24 en 28 september 2015
- ARCHIS3-onderzoeksnummer(s): 3301019100

1.3 Richtlijnen en randvoorwaarden

De archeologische begeleiding is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. Specifiek voor het beekdal geldt als richtlijn de KNA Leidraad Beekdalen in Pleistoceen Nederland (CCvD, 2008). RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in dit rapport beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Methodes

2.1 Inleiding en doelstelling

In het Programma van Eisen (PvE) staan de eisen omschreven waaraan de aanbevolen archeologische begeleiding moest voldoen (Sprengers, 2014). Het PvE was alvorens de graafwerkzaamheden goedgekeurd door het bevoegd gezag, respectievelijk de gemeente (dhr. N. Heere). Het doel van de archeologische begeleiding volgens het protocol proefsleuven en/of opgraven is om vast te stellen of er zich in het onderzoeksgebied archeologische vindplaatsen bevinden die bij een niet aangepaste uitvoering van de plannen bedreigd kunnen worden. Een archeologische begeleiding van graafwerkzaamheden heeft met andere woorden een prospectief karakter en het accent ligt op waardering. Omdat de gebieden op basis van het archeologisch vooronderzoek als “archeologisch risicovol” werden aangemerkt (Vansweevelt, 2012), werden de graafwerkzaamheden intensief begeleid (de omvang van de graafwerkzaamheden is aangegeven in figuur 2). Ter plaatse werden aan natte gebieden gerelateerde archeologische resten verwacht, met name resten van jacht- en visactiviteiten en rituele deposities en afvaldumps in samenhang met de nabijgelegen nederzettingssporen uit het Midden Neolithicum en het urnenveld uit de Late Bronstijd en/of Vroege IJzertijd. Vanwege de verwachte aanwezigheid van veenlagen in het plangebied zouden deze resten zeer goed geconserveerd kunnen zijn. Ook werden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd archeologische resten in verband met turfwinning en een kade- of dijk verwacht (Vansweevelt, 2012). De begrenzing van de graafwerkzaamheden vormde zowel in horizontale als verticale zin de grens van de archeologische werkzaamheden.

Mogelijkheden tot waardering in het veld

Indien behoudenswaardige archeologische vindplaatsen werden aangetroffen, bestond de mogelijkheid tot een herziening van de geschetste onderzoeksmethoden. De classificatie van een vindplaats als zijnde behoudenswaardig gebeurt steeds in overleg met het bevoegd gezag. Als uitgangspunt moet er naar gestreefd worden om behoudenswaardige vindplaatsen in situ te bewaren. Dit heeft vaak tot gevolg dat de oorspronkelijke inrichtingsplannen moeten worden aangepast met het oog op de verdere en permanente bescherming van de aangetroffen vindplaats. Wanneer behoud in situ echter niet mogelijk is, worden de resten opgegraven (behoud ex situ) in overleg met de opdrachtgever en het bevoegd gezag.

2.2 Intensieve archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden

Voor de te onderzoeken gebieden geldt een hoge archeologische verwachting (Keunen e.a., 2011). Tijdens het bureauonderzoek kon deze verwachting nader gepreciseerd worden (Vansweevelt, 2012). In deze zone met een hoge verwachting heeft een *intensieve archeologische begeleiding* plaatsgevonden. Dit betekent dat de graafwerkzaamheden ter plaatse onder (perma-

ment) toezicht stonden van een gekwalificeerd veldarcheoloog. In totaal is een gebied van circa 2,04 ha intensief begeleid, bestaande uit het afschuinen (hernaturaliseren) van twee oeverzones en de aanleg van een poel (zie figuur 2).

Tijdens de archeologische begeleiding zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- Het inspecteren van de graafvlakken, waarbij gelet is op aardewerkscherven, voorwerpen van steen, metaal, organische resten en grondsporen.
- Het inspecteren van het graafvlak met behulp van een metaaldetector.
- Verzamelen van vondstmateriaal per spooreenheid.
- Het blootleggen, tekenen, fotograferen en documenteren van archeologische resten conform de KNA.
- Het beschrijven van de bodemopbouw.

Vlaktekeningen zijn digitaal vervaardigd met behulp van een *GPS Rover*. Dit omvat het digitaal inmeten van sporen, spoornummers, punt- en vakvondsten, profielen, coupelijnen en vlakhoogtes (ingemeten per spoor). Dit meetsysteem is ingemeten in het Rijksdriehoeksnet (RD) met een nauwkeurigheid van 1/2 cm. De hoogte van de aangelegde vlakken is ingemeten ten opzichte van NAP. Alle graafvlakken zijn met de metaaldetector onderzocht op metalen voorwerpen.

2.3 Onderzoeksvragen

De *archeologische begeleiding* van de graafwerkzaamheden diende antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig in het plangebied? Zo ja, zie bijkomende onderzoeksvragen.
- Zijn er archeologische resten aanwezig binnen het plangebied? Zo ja: waaruit bestaan de archeologische resten en wat is de ouderdom hiervan? Welk type vindplaats vertegenwoordigen de archeologische resten?
- Wat is de ruimtelijke spreiding van de archeologische resten, zowel in het horizontale als verticale vlak? In welke geologische en bodemkundige eenheden dan wel lagen bevinden zich de archeologische resten?
- Wat is de precieze situatie met betrekking tot de gaafheid en conservering van de archeologische vondsten/sporen? In welke mate hebben agrarisch gebruik, waterbeheersingsmaatregelen of andere antropogene ingrepen geleid tot aantasting of verstoring van de vindplaats?
- Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?

In aanvulling op deze vragen moesten bij het aantreffen van een *behoudenswaardige vindplaats* de volgende vragen worden beantwoord:

- Van welk vindplaatstype is er sprake?
- Wat is de datering van de vindplaats?

- Wat is de horizontale begrenzing, de ligging en de omvang van de vindplaats?
- Waaruit bestaan de archeologische resten die zijn aangetroffen?
- Indien grondsporen zijn aangetroffen: op welk niveau zijn deze leesbaar?
- Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig? Wat is de vondstdichtheid?
- Zijn er aanwijzingen voor verschillende bewoningsfasen?
- Is er een ensemblewaarde met vindplaatsen in de omgeving van het plangebied?
- Wat is de conservering en ouderdom van eventuele veenlagen in het plangebied?

3 Resultaten

3.1 Inleiding

Tijdens de archeologische begeleiding is een vindplaats (Vindplaats 1: GRABR 1) aangetroffen in het plangebied. Ter plaatse van de poel (poel 1) zijn in de vulling van de restgeul een 15 tal aardewerkfragmenten aangetroffen (handgevormd). Op grond van enkele diagnostische stukken (besmeten aardewerkfragmenten) moeten de scherven een datering in de IJzertijd worden toegekend. Tevens zijn in de vulling vele partikels van houtskool en kleine brokjes verbrande leem aangetroffen. Wellicht betreft het een afvaldump in een voormalige restgeul.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de archeologische begeleiding toegelicht in de vorm van een beantwoording van de onderzoeksvragen.

3.2 Resultaten

3.2.1 Bodem

Ter plaatse van oeverzone 1 bestaat de bodem uit een licht gele tot licht bruingele, matig grove, zwak siltige en zwak ijzerhoudende zandafzetting (C-horizont), waar bovenop de recente bouwvoor gelegen was (figuur 3).

Ter plaatse van oeverzone 2 bestaat de bodem uit een recent ophogingspakket, dat in een laagte is opgebracht. Geheel onderin het zichtbare deel van het talud, tegen de waterrand aan, bevinden zich brokken van de natuurlijke ondergrond, hetgeen er op wijst dat de natuurlijke afzettingen zich dicht onder het ontgraven oppervlak kunnen bevinden.

Ter plaatse van poel 1 betreft de bovenste laag een opgebracht pakket kleilig zand met daarin puinresten en plastic. Op 50 beneden maaiveld bevindt zich de bouwvoor die eveneens bestaat uit kleilig zand. Deze laag is 30 cm dik en is lichtgeel bruin. Deze laag ligt op haar beurt weer op een donkergrijze laag die bestaat uit kleilig zand met daarin dunne kleilaagjes en organisch (veinig) materiaal. Dit laatste betreft de vulling van een oude restgeul (figuur 4).

3.2.2 Archeologie

Tijdens het machinaal laagsgewijs verdiepen van de poel (poel 1) zijn in de vulling van de restgeul een 15 tal aardewerkfragmenten aangetroffen (handgevormd). Op grond van enkele diagnostische stukken (besmeten aardewerkfragmenten) moeten de scherven een datering in de IJzertijd worden toegekend. Tevens zijn in de vulling vele partikels van houtskool en kleine brokjes verbrande leem aangetroffen.

Gezien het vondspectrum en de bodemkundige laag waarin de vondsten zijn aangetroffen, moet de vindplaats wellicht in verband gebracht worden met een afvaldump in een voormalige restgeul. De werkzaamheden zijn beperkt gebleven tot de aanleg van de poel. Hierdoor kon de be-

grenzing van de vindplaats in het horizontale als verticale vlak niet worden vastgesteld. Zeker is dat de vindplaats groter is dan de bestaande poel en dat de vondstlaag dieper ligt dan de bodem van de poel (die op het diepste punt tot circa 1,60 beneden maaiveld reikt, maar voor het grootste deel tot maximaal ca. 1 m beneden maaiveld is aangelegd, waarbij bovendien een nog groter deel het talud van de poel uitmaakt). Tijdens de werkzaamheden is de vindplaats slechts beperkt aangesneden.

Vindplaats 1-RAAP-objectnummer(s): GRABR 1

- gemeente: Grave
- plaats: Grave
- toponiem: Vicaris Hermanspark, Bronkhorstweg, Lageweg.
- type onderzoek: intensieve archeologische begeleiding
- datum onderzoek: 28-09-2015
- RAAP-vindplaatsnummer: vindplaats 1 ; GRABR 1
- oppervlakte vindplaats: onbekend. De vindplaats is groter dan het oppervlak van de aangelegde poel.
- centrumcoördinaat (X/Y): 178180 / 418875
- hoogte maaiveld (Z): ca. 7,96 m +NAP
- vondsten: 15 aardwerkfragmenten (handgevoemd), verbrande leem en houtskool
- diepte vondstlaag: vanaf ca. circa 85 cm beneden maaiveld en dieper.
- complexytype: afvaldump uit de IJzertijd in oude restgeul.

Amateurwaarnemingen

Behalve de waarnemingen gedaan door RAAP, zijn er ook vondsten gemeld door plaatselijk amateurarcheoloog Jo de Wit (email Godfried Scheijvers, d.d. 6 november 2015). De vondsten zijn gemeld bij het Meldpunt Archeologische Bodemvondsten van de Provincie Noord-Brabant en zijn, volgens Jo de Wit, gedaan op 23 september 2015, dus daags voor de aanvang van de archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden. De aangeleverde coördinaten liggen buiten het plangebied, namelijk in de vijver direct ten oosten van poel 1 (figuur 5). De vondstmelding is hier opgenomen en afbeeldingen van de vondsten, aangeleverd door Godfried Scheijvers (Meldpunt Archeologische Bodemvondsten), zijn opgenomen in bijlage 1.

- gemeente: Grave
- plaats: Velp
- toponiem: Lageweg
- type onderzoek: amateurwaarneming, 'bij uitgraven kikkervijver'
- datum onderzoek: 23-09-2015
- omvang vondstverspreiding: 2 x 1,5 m
- centrumcoördinaat (X/Y): 178220 / 418880 (ten oosten van het plangebied)
- vondsten: 1 complete maalsteen van tefriet ('Napoleonshoed');
1 complete keramische slingerkogel;

60 wandfragmenten handgevormd aardewerk, zowel gladwandig als besmeten;
10 randfragmenten handgevormd aardewerk, zowel gladwandig als besmeten en met nagelindrucken op de rand.

Deze waarneming wordt voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen grotendeels buiten beschouwing gelaten.

3.3.3 Beantwoording onderzoeksvragen

De *archeologische begeleiding* van de graafwerkzaamheden diende antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig in het plangebied? Zo ja, zie bijkomende onderzoeksvragen.

Er is een behoudenswaardige vindplaats aangetroffen in het plangebied.

- Zijn er archeologische resten aanwezig binnen het plangebied? Zo ja: waaruit bestaan de archeologische resten en wat is de ouderdom hiervan? Welk type vindplaats vertegenwoordigen de archeologische resten?

Tijdens de archeologische begeleiding werden archeologische resten aangetroffen in de vorm van 15 kleine fragmenten handgevormd aardewerk, enkele fragmentjes huttenleem en houtskoolspikkels. Omdat enkele fragmenten aardewerk besmeten zijn, moeten deze qua datering in de IJzertijd geplaatst worden. De context van de archeologische resten, namelijk in een geulafzetting, wijst op een afvaldump behorende bij een nederzetting.

- Wat is de ruimtelijke spreiding van de archeologische resten, zowel in het horizontale als verticale vlak? In welke geologische en bodemkundige eenheden dan wel lagen bevinden zich de archeologische resten?

De vindplaats strekt zich tot buiten de poel uit. Ter plaatse van de oeverzones (oeverzone 1 en 2) werden geen resten waargenomen. De relevante lagen zullen zich hier echter onder de huidige watertafel bevinden, waardoor deze tijdens de verbreding van de bestaande beekoever niet zijn waargenomen, indien ze hier wel aanwezig waren.

De archeologische resten bevinden zich in een donkergrijze laag die bestaat uit kleilig zand met daarin dunne kleilaagjes en organisch materiaal. Deze laag betreft de vulling van een oude restgeul.

- Wat is de precieze situatie met betrekking tot de gaafheid en conservering van de archeologische vondsten/sporen? In welke mate hebben agrarisch gebruik, waterbeheersingsmaatregelen of andere antropogene ingrepen geleid tot aantasting of verstoring van de vindplaats?

De archeologische resten bevinden zich in een geulvulling, waarbij de geulvulling afgedekt wordt door een Apb-horizont (begraven bouwvoor) en een recent opgebracht pakket. De stratigrafie is nog intact en de archeologische resten zijn niet in de bovengrond opgenomen. De nog aanwezige mobilia vertonen in die mate een onderlinge ruimtelijke samenhang, dat ze tot dezelfde fase van een nabijgelegen nederzetting gerekend moeten worden. Over de conservering van de archeologische resten kunnen momenteel moeilijk uitspraken worden gedaan: er werd geen onverbrand organisch materiaal aangetroffen, dat wil niet zeggen dat dit op een dieper

niveau niet bewaard is gebleven. De gaafheid van de vindplaats is, gezien het type vindplaats (afvaldump in restgeul) als middelhoog tot hoog te kenmerken.

- Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?

In het gehele plangebied, met uitzondering van de hoge kop ter plaatse van oeverzone 1, kunnen, gezien de (ten dele) intacte bodemopbouw nog archeologisch relevante fenomenen aanwezig zijn. Archeologisch vervolgonderzoek zou daarom zinvol zijn.

In aanvulling op deze vragen moesten bij het aantreffen van een *behoudenswaardige vindplaats* de volgende vragen worden beantwoord:

- Van welk vindplaatstype is er sprake?
De vindplaats kan gekarakteriseerd worden als een afvaldump in een restgeul.
- Wat is de datering van de vindplaats?
De vindplaats dateert uit de IJzertijd.
- Wat is de horizontale begrenzing, de ligging en de omvang van de vindplaats?
De vindplaats is gelegen in een restgeul. De begrenzing en omvang konden tijdens dit onderzoek niet worden vastgesteld.
- Waaruit bestaan de archeologische resten die zijn aangetroffen?
De archeologische resten die werden aangetroffen bestaan uit 15 kleine wandfragmenten van handgevormd aardewerk, waarvan een deel besmeten is. Ook werden er enkele stukjes huttenleem en houtskoolspikkels waargenomen. Al deze resten bevonden zich in een geulvulling.
- Indien grondsporen zijn aangetroffen: op welk niveau zijn deze leesbaar?
Er zijn geen grondsporen aangetroffen. Archeologische resten kunnen worden waargenomen vanaf de top van de geulafzettingen en dieper (bij poel 1 en oeverzone 2) en meteen onder de bouwvoor (ter plaatse van oeverzone 1).
- Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig? Wat is de vondstdichtheid?
Er is aardewerk aanwezig en huttenleem. Over de vondstdichtheid kunnen gezien het kleine deel van de vindplaats dat is aangesneden geen uitspraken worden gedaan.
- Zijn er aanwijzingen voor verschillende bewoningsfasen?
De aangetroffen resten geven vooralsnog geen aanwijzing voor meerdere bewoningsfasen.
- Is er een ensemblewaarde met vindplaatsen in de omgeving van het plangebied?
In de nabije omgeving (de hoge randen langs de restgeul) bevinden zich voor zover bekend geen nederzettingen uit de IJzertijd. Wel is er een nederzettingsterrein bekend met een datering vanaf de Bronstijd tot de Vroege Middeleeuwen (ARCHIS2-waarnemingsnummer 38856), hetgeen ook de IJzertijd omspannt. Bijkomend kunnen de vondsten genoemd worden die zijn gedaan door Jo de Wit. Er van uitgaande dat de vondstlocatie in de vondstmelding juist is aangegeven¹, moet er inderdaad op korte afstand een nederzettingsterrein aanwezig zijn geweest.

¹ De in de vondstmelding genoemde datum van 23 september 2015 is, onder meer gezien het feit dat de graafwerkzaamheden eerst op 24 september van start zijn gegaan, enigszins betwifelbaar. Het is, voor de auteur, niet duidelijk in hoeverre de overige gegevens in de vondstmelding wel correct zijn. In ieder geval heeft de in de vondstmelding

Gezien overige bekende nederzettingen (en een urnenveld, ARCHIS2-waarnemingsnr. 38865) uit voorafgaande en volgende perioden, leent de site zich tot onderlinge, diachrone vergelijking binnen de microregio. Hoewel het oorspronkelijke landschap in vrij ver gevorderde mate is heringericht, is de oude restgeul nog goed herkenbaar. Daarin zullen nog organische resten bewaard zijn, die de reconstructie van de toenmalige landschappen mogelijk maken. Vanwege de aanwezigheid van al deze elementen, moet de ensemblewaarde als hoog worden beoordeeld.

- Wat is de conservering en ouderdom van eventuele veenlagen in het plangebied?

Er werden geen veenlagen aangesneden bij de werkzaamheden.

genoemde locatie, namelijk de vijver ten oosten van poel 1 (figuur 5), zich tijdens de ontgraving ervan wel geleend tot het doen van archeologische waarnemingen en komt de datering overeen met de weinige fragmenten die door RAAP werden aangetroffen tijdens het onderhavige onderzoek.

4 Conclusies en adviezen

4.1 Conclusies

Tijdens de archeologische begeleiding werden archeologische resten aangetroffen in de vorm van fragmentjes aardewerk en huttenleem. Gezien het vondspectrum en de bodemkundige laag waarin de vondsten zijn aangetroffen, moet de vindplaats wellicht in verband gebracht worden met een afvaldump in een voormalige restgeul. De werkzaamheden zijn beperkt gebleven tot de aanleg van de poel. Hierdoor kon de begrenzing van de vindplaats in het horizontale als verticale vlak niet worden vastgesteld. Zeker is dat de vindplaats groter is dan de bestaande poel en dat de vondstlaag dieper ligt dan de bodem van de poel. Tijdens de werkzaamheden is de vindplaats slechts licht aangesneden, Dit betekent dat er sprake is van een behoudenswaardige vindplaats ter plaatse van poel 1.

Ter plaatse van oeverzone 1 was een klein gebied waar een kop of fossiele oeverzone in het landschap aanwezig is geweest. Ter plaatse van deze kop of hoge oever was geen bodemvorming meer waarneembaar, hetgeen er op wijst dat de bodem c.q. het archeologische niveau aldaar is geërodeerd / genivelleerd.

4.2 Adviezen

In vrijwel het gehele gebied zijn nog beek- en/of Maasafzettingen aanwezig die de opvulling van de laagte waarin het plangebied gelegen is markeren. Deze opvullingen zijn slechts zeer summier aangesneden tijdens de graafwerkzaamheden. Waar deze vullingen zijn aangesneden, werd een afvaldump uit de IJzertijd vastgesteld (vindplaats 1). RAAP Archeologisch Adviesbureau adviseert daarom de bestaande verwachting (hoge verwachting) te handhaven.

Bovendien wordt aanbevolen een buffer van 10 meter rondom de poel, dat wil zeggen een zone van ca. 40 x 60 m, de status van gemeentelijk monument toe te kennen. In deze zone is vindplaats 1 nog in de niet-ontgraven delen aanwezig. De exacte begrenzing van de vindplaats kan op basis van het huidige onderzoek evenwel niet worden vastgesteld.

Literatuur

CCvD, 2008. *KNA Leidraad Beekdalen in Pleistoceen Nederland*. SIKB 01-07-2008 versie 1.0.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).

Keunen, L., E.H. Boshoven & M.A. van der Veen, 2011. Archeologisch erfgoed van Peelhorst en Maasdal; een archeologische waarden- en verwachtingskaart en beleidsadvieskaart voor de gemeenten Sint Anthonis, Mill en St. Hubert, Grave en Landerd. *RAAP-rapport 2214*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Sprengers, N., 2014. Programma van Eisen, Archeologische begeleiding plangebied Vicaris Hermanspark te Grave, gemeente Grave. *RAAP-PvE 1288*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Vansweevelt, J., 2012. Plangebied Vicaris Hermanspark te Grave, gemeente Grave; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek. *RAAP-notitie 4216*. RAAP Archeologisch adviesbureau, Weesp.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging plangebied (rode lijn); inzit: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Overzichtskaart plangebied en archeologische methoden.

Figuur 3. Zandopduiking (kop) ter plaatse van oeverzone 1.

Figuur 4. Bodemopbouw ter plaatse van poel 1.

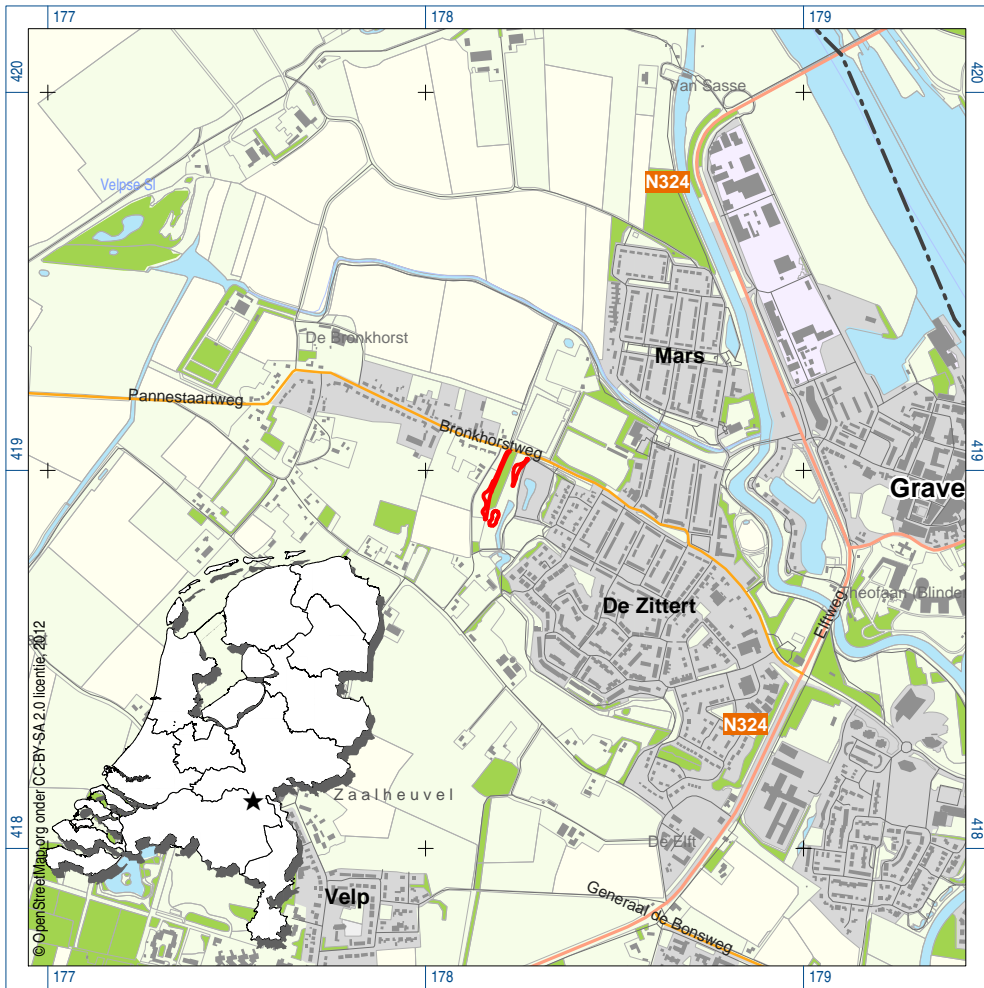
Figuur 5. Advieskaart, met locatie waarneming Jo de Wit.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

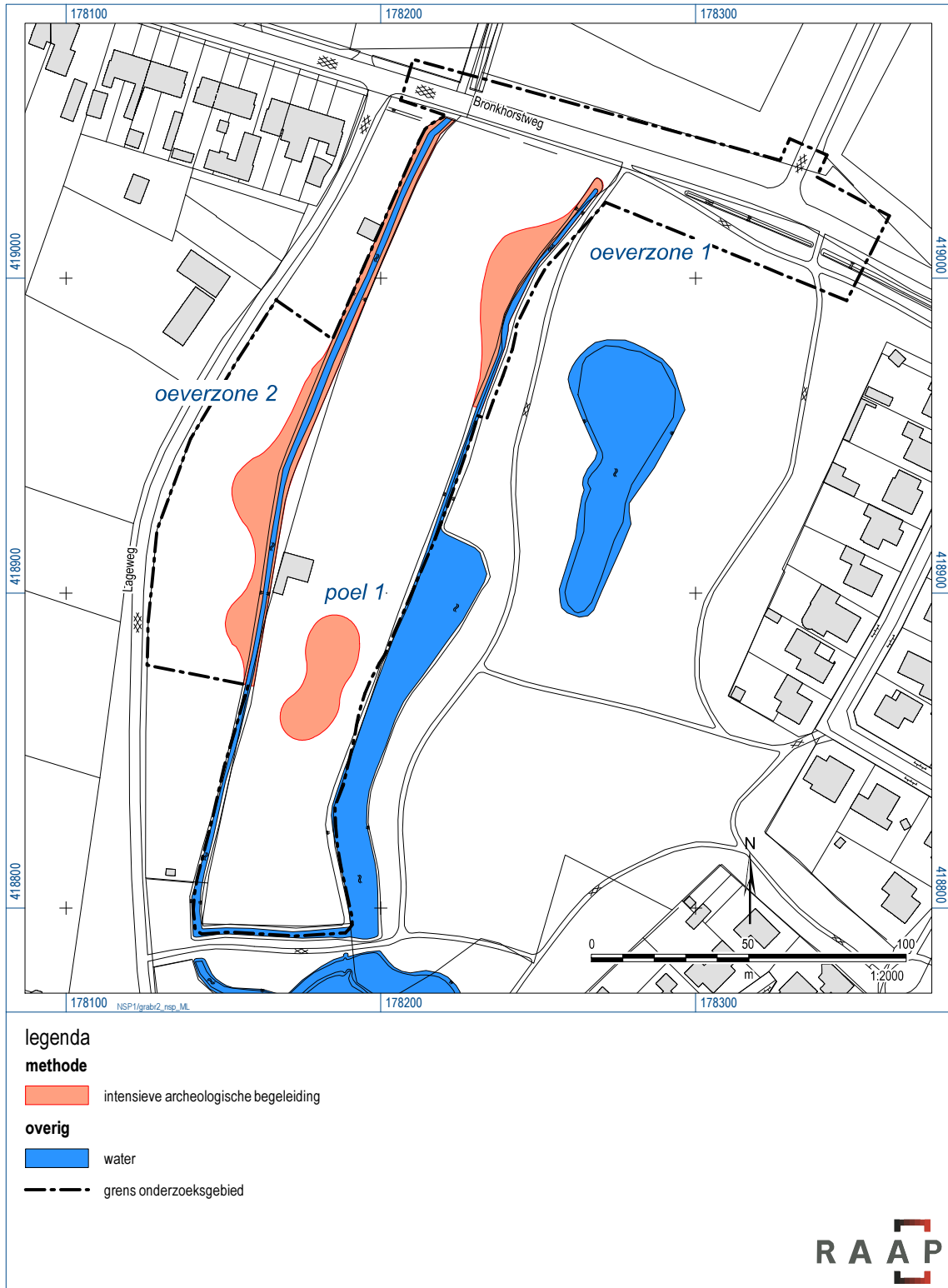
Bijlage 1. Vondstofoto's van materiaal verzameld door Jo de Wit, aangeleverd door Godfried Scheijvers van het Meldpunt Archeologische Bodemvondsten van de Provincie Noord-Brabant.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Figuur 1. Ligging plangebied (rode lijn); inzit: ligging in Nederland (ster).

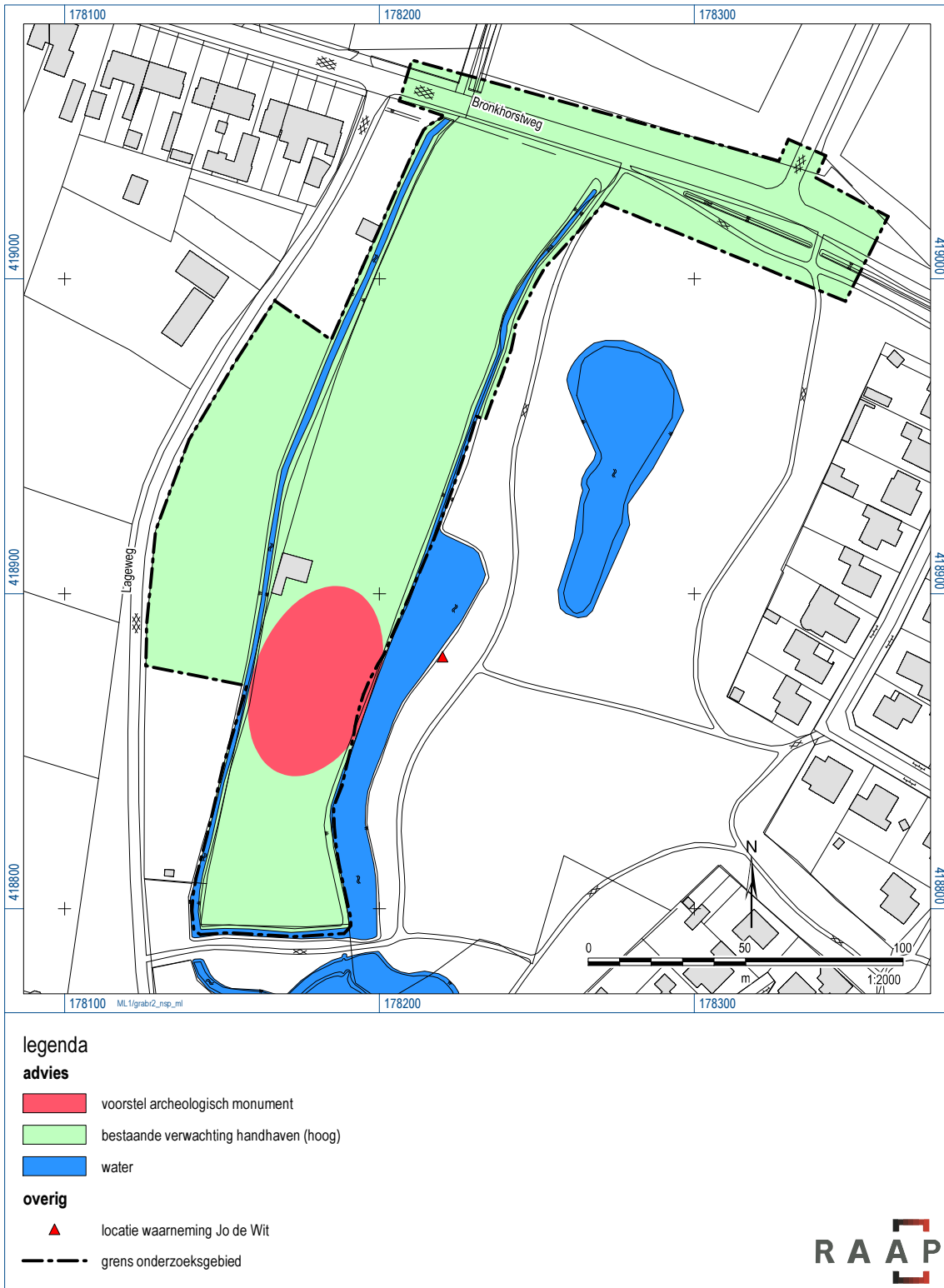
Figuur 2. Overzichtskaart plangebied en archeologische methoden.

Figuur 3. Zandopduiking (kop) ter plaatse van oeverzone 1.

Figuur 4. Bodemopbouw ter plaatse van poel 1.

Figuur 5. Advieskaart, met locatie waarneming Jo de Wit.

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
Nieuwe tijd	C	1945	
	B	1850	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat B	1500	
	Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050
		C: Karolingische tijd	900
		B: Merovingische tijd	725
		A: Volksverhuizingstijd	525
Romeinse tijd	Laat	450	
	Midden	270	
	Vroeg	70 na Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	15 voor Chr.
		Midden	250
		Vroeg	500
	Bronstijd	Laat	800
		Midden	1100
		Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
		Midden	2850
		Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300
		Midden	6450
		Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
		Jong B	12.500
		Jong A	16.000
		Midden	35.000
		Oud	250.000

tabel1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Vondstfoto's van materiaal verzameld door Jo de Wit, aangeleverd door Godfried Scheijvers van het Meldpunt Archeologische Bodemvondsten van de Provincie Noord-Brabant.

